

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

- Dansk Numismatisk Forening • Føroya Myntsavnarafelag • Myntsafnarafélag Íslands •
- Norsk Numismatisk Forening • Numismatiska Föreningen i Åbo • Skånes Numismatiska Förening •
- Nationalmuseets Myntkabinett • Den kgl. Mønt- og Medaillesamling • Kungl. Myntkabinettet •
- Lunds Universitets Historiska Museum • Myntkabinettet, Universitetet i Oslo •
- Suomen Numismaattinen Yhdistys • Svenska Numismatiska Föreningen •
- Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger • NTNU Vitenskapsmuseet •
- Uppsala universitets myntkabinett • Numismatiska Forskningsgruppen •
- Myntsafn Seðlabanka og Þjóðminjasafns •

*En 'ny' jysk mønttype fra
1030'erne og dens paralleller*

*Två nya ex av Knut den heliges
första typ från Lund präglad 1080?*

Peterspenger – nordiske perspektiv

Den äldsta svenska guldmyntningen

Nr. 4 • Oktober 2025

Två nya exemplar av Knut den heliges första typ från Lund präglad 1080?

Av Kent Bengtsson

Efter en höst 2024 med ett förhållandevis stort utbud av rara och sällsynta mynt från dansk vikingatid, dök plötsligt följande mynt-typ upp på ebay från en estnisk handlare. Vid första anblicken såg myntet ut att vara den ovanligare typen Hbg. 2 från Harald Hen, men inskriften avslöjade att det rörde sig om en avsevärt mycket sällsyntare mynt-typ från Knut den helige och Lund.

Beskrivning (figur 1): *Åtsida*: Helgon vänt mot höger stående med biskopskräkla. *Inskrift*: CN V T R E X

Frånsida: Juvelkors. *Inskrift*: + FARMAN II

Vikt: 0.89 gr.

Tidigare kände man bara till två ex som publicerats av C. Ramus i en artikel om "Knud den Helliges mynter 1823" (figur 2). Då befann sig det första avbildade myntet hos professor Schønning där Langebeck gjorde en avteckning av myntet. Sedermera hamnade det i Thomsens samling (nr. 10279) och befinner sig alltså idag i KMMS samlingar i Köpenhamn. Det andra exemplaret befann sig hos en Herr Reiersen i Ringsted. Var detta ex nu befinner sig är okänt. En skäligen gissning är att bägge exemplaren ursprungligen kom från Holsteinborgfyndet.

Det nedan avbildade exemplaret påminner mer om Ramus nr 80 än det av Hauberg och Thomas Guntzelnick Poulsen publicerade exemplaret i KMMS. Det skiljer sig också såtillvida att det saknar den lilla extra korsstaven till vänster om helgonbilden. I övrigt är där ingen skillnad. Där finns samma ring på Helgonets dräkt som där är på de två övriga. Vad denna har för syfte är okänt. Att man har tagit en biskopskräkla istället för den korsstav som finns på typen från Harald Hen kan möjligen härröra från att det var biskopen som var ansvarig för myntningen och dess uppbörd, men denna hypotes lär nog aldrig få ett svar. Farman är känd som myntmästare senare under Knut och Oluf Hunger men detta är sannolikt det tidigaste omnämmandet som vi hitintills känner till.

Det andra nya exemplaret hittade man vid arkeologisk utgrävning i Eskilstorp¹. Här är typen mer lik exemplaret i Köpenhamn bl. a. med korsstaven till vänster om helgonbilden².

Beskrivning (figur 3): *Åtsida*: Helgon vänt mot höger stående med biskopskräkla. *Inskrift*: CNV T.RE

Frånsida: Juvelkors. *Inskrift*: +DVRKIL I LV

Vikt: 0.92 gr.

Även här är det en ny myntmästare för typen men Dvrkil är välkänd redan från Sven Estridsen och senare under Knut den helige och Oluf Hunger. Dateringen däremot bör vara från tidpunkten efter Harald Hens död den 17 april 1080. Knut valdes till kung på landstinget i Viborg 1080 och ville säkert inte förknippas med företrädaren någon längre tid. Resorna tog ju sin tid och om vi får tro Knytlinga-sagan så

Figur 1

Figur 3

Figur 2

efter tinget i Viborg, var han först i Halland på ting där, innan han kom till Lund. Troligen blev myntmotivet ett annat när han varit där. Mynttypens sällsynthet tyder på att myntningen av denna typ bör ha varit mycket kortvarig. Den saknas t. ex i det nyligen publicerade fyndet från Egelev, trots den stora andelen mynt från Knut den helige där³, så den har förmodligen skett 1080 och bara tiden mellan tinget i Viborg och fram till då Knut var på ting i Lund. Att kunna få en så exakt datering är ytterst ovanligt bland de vikingatida mynten även om vi inte kan veta med säkerhet om hypotesen är rätt⁴.

Figur 1. Foto från Ebay.

Figur 2. Från Ramus 1823.

Figur 3. Foto: Historiska Museet vid Lunds universitet.

Litteratur

- Ægidius J. P. 1977: *Knytlinge Saga*. Översat af Jens Peter Ægidius med indledning og noter ved Hans Bekker-Nielsen och Ole Widding. Köpenhamn 1977
- Hauberg P. 1900: *Myntförhold og Udmøntninger i Danmark indtil 1146*. Kgl. Danske Videnskabernes selskab Skrifter, 6 ræck.
- Jensen J. S. red. 1992: *Danmarks Middelalderlige Skattefund c. 1050-c.1550*. Köpenhamn 1992
- Moesgaard J. C. 2018: *Egelev-skatten*. I Fund og Fortid och i Numismatisk Rapport 140, s. 5 – 14.
- Poulsen T. G. 2016: *De danske udmøntninger under Svend Estridsen sønner 1074 – 1134*. I Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 2015, Köpenhamn 2016
- Ramus C. 1823: *Knud den Helliges mynter tillige med en kort Oversigt af Mynterne under de foregaaende danske Konger*. I Det kgl. Danske Viden. Selsk. Skr. I Köpenhamn 1823
- Söderberg B. Brink K. Ohlsson T. 2023: *Ärkebiskop Asser och Eskilstorp. Resultat från en arkeologisk undersökning av en storgård*. I Ale 2023:2. Halmstad 2023, s. 1 – 30

1 Söderberg, Brink, Ohlsson 2023. Gitte Ingvardson arbetar för närvarande med en publicering av hela det numismatiska materialet från Eskilstorp. Ett stort tack för möjligheten att publicera detta ex här.

2 Inskriften läst från foto.

3 Moesgaard 2018.

4 Även Poulsen daterar typen först av Knud den heliges Lundamynt, se Poulsen 2016, s. 159.